Резюмета на публикации за участие в конкурс

за доцент на гл. ас. д-р Светозар Симеонов Ангелов

1. **Ангелов, С. Кюстендил като духовен християнски център през вековете. Митрополитският храм „Успение Богородично“. София, 2025. ISBN 978-619-93223-1-4 (pdf) – хабилитационен труд.**

Главна цел на изследването е да се направи синтезиран преглед на историческото и духовно развитие на Кюстендил насочва към извеждането на няколко основни заключения. Още от Античността, Пауталия се оформя като изявен духовен християнски център в района на Югозападните български земи. Тук новата религия се разпространява много рано, най-вероятно под влиянието на Солунската християнска община, основана от апостол Павел. През Средновековието градът, вече с променено име - Велбъжд, преминава през редица трудности, породени от нашествията на множество племена, той намира сили постепенно отново да се възстанови вече с обновен етнически състав и ново име. През османския период като цяло Ълъджа (Кюстендил) запазва митрополитския си статут, както и манастирската и църковна мрежа от предишната историческа епоха. Това положение започва да се променя през втората половина на XVIII и XIX в., когато Кюстендилската епархия преминава под властта на Цариградската патриаршия. Духовният живот започва постепенно да се завръща в рамките на града, а по време на Танзиматските реформи започва по-усиленото му развитие. От посочените дотук сведения за изграждането, възстановяването и реконструкцията на църквата „Успение Богородично“ в Кюстендил могат да се направят няколко основни извода. Ранната историята на храма е до голяма степен обвита в неизвестност. Необходимо е да се обърне внимание на наскоро публикуваните приписки, споменаващи църква „Успение Богородично“ през втората половина на XVIII в., а също така и наличието на църковни артефакти от този период с дарителски надписи. Така общоприетото мнение за изграждането на храма през 1816-1817 г. може да бъде разглеждано с известна доза съмнение. Със сигурност през XIX в. той се превръща в централен елемент от духовния живот на християнското население в Кюстендил.

Angelov, S. Kyustendil as a spiritual Christian center through the centuries. The Metropolitan Church of the Assumption of the Virgin Mary. Sofia, 2025.

The main goal of the study is to make a synthesized overview of the historical and spiritual development of Kyustendil, leading to the drawing of several main conclusions. Since Antiquity, Pautalia has been a prominent Christian spiritual center in the region of the Southwestern Bulgarian lands. Here the new religion spread very early, most likely under the influence of the Thessalonica Christian community, founded by the Apostle Paul. During the Middle Ages, the city, already with a changed name - Velbajd, went through a number of difficulties caused by the invasions of numerous tribes, it found the strength to gradually recover again with a renewed ethnic composition and a new name. During the Omani period, as a whole, Ulja (Kyustendil) retained its metropolitan status, as well as the monastery and church network from the previous historical era. This situation began to change in the second half of the 18th and 19th centuries, when the Kyustendil diocese came under the authority of the Patriarchate of Constantinople. Spiritual life gradually began to return within the city, and during the Tanzimat reforms, its more intensive development began. From the information mentioned so far about the construction, restoration and reconstruction of the Church of the Assumption of the Virgin Mary in Kyustendil, several main conclusions can be drawn. The early history of the temple is largely shrouded in obscurity. It is necessary to pay attention to the recently published inscriptions mentioning the Church

of the Assumption of the Virgin Mary in the second half of the 18th century, as well as the presence of church artifacts from this period with donor inscriptions. Thus, the generally accepted opinion about the construction of the temple in 1816-1817 can be viewed with a certain amount of doubt. Certainly in the 19th century it became a central element of the spiritual life of the Christian population in Kyustendil.

2. **Ангелов, С., Я. Митов. Църквата „Св. Архангел Михаил“ край село Горановци, Кюстендилско. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 2023. ISBN:978-954-07-5791-9**

Местността Манастира, край село Горановци, обл Кюстендил, България, е непрекъснато обитаван от късната античност към периода на Българското възраждане. В рамките на този период от време, археологическите находки ни позволяват да разграничим следните исторически периоди на района: 1. Късната античност (4 – 5 в.) 2. период на варварските селища (6 – 7 в.) 3. Периодът на рано Средновековно българско ханство-царство (VIII – началото на XI в.) 4. Периодът на византийското владичество (XI – XII в.) 5. Периодът на Второ българско царство (13-14 в.) и 6. Османският период (15-17 в.). Въз основа на останки от къщи и различни артефакти които са открити, може да се реконструира общност от земеделци, заселили се в живописната долина на река Драговищица около 4-ти век и живеещи там до края на 18-ти век, оставяйки след себе си следи от тяхното ежедневие, изкуство и религия. От дългогодишната история на местността Манастира, с всичките жилищни и стопански постройки, пекарни и винарни, вода мелници и други свидетелства за местната икономика и творчество, само църквата, посветена на св. Архангел Михаил, е запазена изцяло. Книгата разглежда архитектурата на тази църква, на нейната живописна украса и иконографска програма. Предоставя също подробно описание на оцелелите стенописи в зоната на олтара, на южната стена, западна стена и северната стена. Тъй като сводът се е срутил, останали са само стенописите в долното ниво. Идентифицирани са два слоя живопис и е направен опит за тяхното датиране. Особено внимание се обръща на дешифрирането и идентифициране на текстовете върху свитъците, изобразени на стенописите. Интересен елемент в украсата на апсидата е включването на Архангелите Уриил и Рафаил в сцената на Мелисмос, както и използването на сравнително рядка част от молитва на божествената литургия на св. Василий Велики. Някои други икони, които заслужават специално внимание, са например: св. Исус Навин (представен като владетел); мъченикът св. Влас/Вукол, държащ теле; Св. Димитър, облечен в дрехите на високопоставен воин в цял ръст; изображение на Ной в долното ниво на църквата, изображение в цял ръст на св. Ана, държаща кръст. Проучването се опитва да идентифицира сцената, която е била изобразена в нишата отляво на олтара. На базата на различни елементи на украсата, се приема за възможна датировка на стенописите към края на XV или началото на XVI в. Епиграфските паметници на църквата "Св. Архангел Михаил" са под формата на графити, оставени върху мазилката между камъните, върху стенописен слой и по южната фасада на църквата, където има следи от запазени стенописи. Общо 19 епиграфски паметника са намерени и те могат да бъдат разделени на две групи: надписи и чертежи. Надписите са своеобразен автограф, с който посетителите оставяли спомен за себе си, като най-често изписвали името си и годината на тяхното посещение. Писани са от миряни и духовници – местни хора или пътници от далечни страни. Надписът на Радосав, публикуван тук за първи път представлява особен интерес, тъй като вероятно принадлежи на един от строителите на църквите. Друг ценен надпис е оставен от йеромонах от манастира Хиландар. Рядко се среща в църквите надпис на османотурски език, какъвто има тук. Други посетители са предпочели да разкажат история с рисунки или понякога да изобразят даден символ с магическо значение. Цялостно изследване на целия корпус от графити разкрива историята на църквата като паметник на духовния живот на хората от региона през вековете.

The Church of Saint Michael the Archangel near the village of Goranovtsi in the province of Kyustendil

The area of Manastira, near the village of Goranovtsi in the province of Kyustendil, Bulgaria, has been continuously inhabited from the Late Antiquity to the period of the Bulgarian Revival. Within this time frame, the archaeological findings allow us to distinguish the following historical periods of the region: 1. The period of Late Antiquity (4th – 5th c.) 2. The period of the Barbarian settlements (6th – 7th c.) 3. The period of the Early Medieval Bulgarian Khanate-Tsardom (8th – beginning of the 11th c.) 4. The period of the Byzantine rule (11th – 12th c.) 5. The period of the Second Bulgarian Tsardom (13th – 14th c.) and 6. The Ottoman period (15th – 17th c.). On the basis of the remains of houses and various artefacts that have been found, it can be reconstructed that a community of farmers settled in the picturesque valley of the Dragovishtitsa River around the 4th century and lived there until the late 18th century, leaving behind traces of their everyday life, art, and religion. From the long history of the Manastira area, with all its residential and farm buildings, bakeries, and wineries, water mills and other testimonies of local economy and creativity, only the church dedicated to St. Michael the Archangel has survived in its entirety. The book examines the architecture of this church and offers an overview of its decoration programme. It also provides a detailed description of the surviving murals in the area of the altar, on the south wall, the west wall, and the north wall. Since the vault had collapsed, only the murals on the lower level have survived. Two layers of paint have been identified and an attempt has been made to date them. Particular attention is given to deciphering and identifying the texts on the scrolls depicted in the murals. An interesting element in the decoration of the apse is the inclusion of the Archangels Uriel and Raphael in the scene of Melismos, as well as the use of a relatively rare part of a prayer of the Divine Liturgy of St Basil the Great. Some other icons deserving particular attention are, for example: St Joshua (represented as a ruler); the martyr St Blaise/Bucolus, holding a calf; St Demetrios, dressed in the garments of a high-ranked notable; a full-length image of Noah in the lower level of the church, a full-length image of St Anne, holding a cross. The study attempts to identify the scene, which was placed in the niche on the left of the altar. On the basis of various elements of the decoration a possible dating of the murals to the late fifteenth or the early sixteenth century is suggested. The epigraphic monuments of the Church of St. Michael the Archangel are in the form of graffiti, left on the plaster between the stones, on the fresco layer and on the southern façade of the church, where traces of wall paintings have been preserved. A total of 19 epigraphic monuments have been found, and they can be divided into two groups: inscriptions and drawings. The inscriptions are a kind of autograph by which visitors have left a reminder of themselves, most often writing their name and the year of their visit. They were written by laymen and clerics – local people or travellers from far away countries. The inscription of Radosav, published here for the first time, is of particular interest, as it probably belongs to one of the church builders. Another valuable inscription was left by a hieromonk from the monastery of Hilandar. Rarely found in churches, there is also an inscription written in Ottoman Turkish. Other visitors have preferred to tell a story with drawings, or sometimes to depict an image with symbolic or magical meaning. A comprehensive study of the entire corpus of graffiti reveals the history of the church as a monument of the spiritual life of the people of the region over the centuries.

3. **Angelov, S. Unpublished Inscriptions Related to the Scene of the Assumption of the Virgin Mary in the Kremikovtsi Monastery in the Context of Monumental Painting in the Balkans Until the end of the 15th Century**. - Palaeobulgarica / Старобългаристика, XLVIII (2024), 4, 115-134.

The article examines unpublished inscriptions from the Kremikovtsi Monastery (1493) related to the scene of the Assumption of the Virgin Mary. Two of them, placed on the scrolls of St. John of Damascus and St. Kosmas the Hymnographer, present parts of the two canons for the feast of the Assumption of the Virgin Mary. The presence of the two poets at the Assumption is attested in several medieval monuments on the territory of Bulgaria. The specific thing about Kremikovtsi Monastery is that their images are placed below the composition with the Assumption, and not, as is usual, on both sides of it. Examples of this specific version of the scene with the presence of the two hymnographers

in it in the monumental painting of the Balkans until the end of the 15th century are also examined. The publication also examines three inscriptions on the images of prophets, two of which are also related to the Assumption of the Virgin Mary – under kings David and Solomon.

Ангелов, С. Непубликувани надписи, свързани със сцената Успение Богородично в Кремиковския манастир, в контекста на монументалната живопис на Балканите до края на XV в. - Palaeobulgarica / Старобългаристика, XLVIII (2024), 4, 115-134.

Статията разглежда непубликувани надписи от Кремиковския манастир (1493 г.) свързани със сцената Успение Богородично. Две от тях, поставени на свитъци на св. Йоан Дамаскин и св. Козма Химнограф, представят части от два канона за празника Успение Богородично. Присъствието на двамата поети на Успение Богородично е засвидетелствано в няколко средновековни паметника на територията на България. Специфичното на Кремиковския манастир е, че са поставени техни изображения под композицията с Успение Богородично, а не както е обичайно от двете й страни. Примери за тази специфична версия на сцената с присъствието на двамата химнографи в нея в монументалната живопис на Балканите до края на XV век са и прегледан. Изданието разглежда и три надписа върху образите на пророци, две от които също са свързани с Успение Богородично – при цар Давид и Соломон.

4. **Ангелов, С. Надписът от манастира „Св. Йоан Богослов“ (Касинец) край Враца. – Palaeobulgarica / Старобългаристика, XLI, 2, 2017, 58-68, ISSN (print):0204-4021**

Поводът за това предварително съобщение е окончателното идентифициране на обширен стенопис, разположен върху скалите на голямата пещера в манастира Касинец край българския град Враца (Северозападна България). В предишни публикации конкретният текст беше дешифриран непълно и остана неясен. В началото на 2016 г. успях да идентифицирам точно този текст в шест славянски ръкописа от XV век. Това ми позволи да предложа нов, по-точен прочит на надписа. Това е откъс от стихотворение на константинополския патриарх Герман от Константинопол (вероятно Герман II, 1223-1240), което принадлежи към монашеската традиция на популярния поетичен жанр θρῆνος. Надписът на манастира "Св. евангелист Йоан" Касинец е нетрадиционен и на този етап засега остава без паралели в българската кирилска епиграфика.

The inscription from the monastery "St. John the Theologian" (Kasinets) near Vratsa.

The occasion for this research note is the final identification of an extensive fresco located on the rocks of the large cave in the Kasinets monastery near the Bulgarian city of Vratsa (Northwestern Bulgaria). In previous publications, the specific text was deciphered incompletely and remained unclear. In early 2016, I was able to identify exactly this text in six Slavic manuscripts from the 15th century. This allowed me to propose a new, more accurate reading of the inscription. This is an excerpt from a poem by the Patriarch of Constantinople Germanus of Constantinople (probably Germanus II, 1223-1240), which belongs to the monastic tradition of the popular poetic genre θρῆνος. The inscription of the monastery "St. Evangelist John" Kasinets is unconventional and at this stage remains without parallels in Bulgarian Cyrillic epigraphy.

5. **Минчева, К., С. Ангелов. Църкви и манастири в Югозападна България от XV-XVII в.** София, (2007), 2025. ISBN:978-619-04-0412-5.

Настоящият корпус от църкви и манастири в Югозападна България през XV–XVII в. представлява първа част от проект с научен ръководител проф. Аксиния Джурова, който има за цел да представи съвременното състояние на паметниците от този регион сравнен с архивния материал, съхраняван в Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“ към

Софийски университет „Св. Климент Охридски“, т.е. отправна точка в изготвянето на тази част от корпуса е фотоархива на проф. Ас. Василиев и проф. П. Мутафчиев, както и излезлите досега публикации: монографии и отделни студии. В процеса на работа се изясниха и принципите на поднасянето на паметниците и параметрите на описанието, както и илюстративният материал. Като най-сполучлив бе избран регионалният принцип, т.е. да се представят поетапно църквите и манастирите от Софийско, Трънско, Брезнишко, Кюстендилско, Бобошевско, по дефилето на р. Искър. Още в първата част на корпуса пролича, че при това деление някои от паметниците излизат извън географските граници на посочения в заглавието регион (например църквата в Карлуково по Искърското дефиле), което означава, че до известна степен заглавието би трябвало да не се възприема в буквалния смисъл на географските очертания.

Mincheva, K., S. Angelov. Churches and Monasteries in Southwestern Bulgaria from the 15th to the 17th centuries. Sofia, (2007), 2025. ISBN:978-619-04-0412-5.

The present corpus of churches and monasteries in Southwestern Bulgaria in the 15th–17th centuries represents the first part of a project with a scientific supervisor, Prof. Aksinia Djurova, which aims to present the contemporary state of the monuments from this region compared with the archival material stored at the Center for Slavic-Byzantine Studies "Prof. Ivan Duychev" at Sofia University "St. Kliment Ohridski", i.e. the starting point in the preparation of this part of the corpus is the photo archive of Prof. Asst. Vasiliev and Prof. P. Mutafchiev, as well as the publications published so far: monographs and individual studies. In the process of work, the principles of presenting the monuments and the parameters of the description, as well as the illustrative material, were also clarified. The regional principle was chosen as the most successful, i.e. to present in stages the churches and monasteries from Sofia, Tran, Brezni, Kyustendil, Boboshevo regions, along the gorge of the river. Iskar. Already in the first part of the corpus it is clear that with this division some of the monuments go beyond the geographical boundaries of the region indicated in the title (for example, the church in Karlukovo along the Iskar Gorge), which means that to a certain extent the title should not be perceived in the literal sense of the geographical outlines.

6. **Полимирова, М., Св. Ангелов. Фотоархивът и личният архив на проф. Асен Василиев като извор за историята на ценни и труднодостъпни паметници на Балканите.** - Годишник на Софийския университет "Св. Климент Охридски". – Годишник на СУ (ЦСВП "Проф. Иван Дуйчев") / Културни мостове. Минало и съвремие. Международна научна конференция, посветена на 30-годишнината от създаването на ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“ към Софийския университет „Св. Климент Охридски“, София 2-4 юни 2016 г. Т. 99 (18) :Университетско издателство "Св. Климент Охридски", 2017, 349-390, ISSN (print):1311-784X

Статията е резултат от успоредна научно-изследователска работа в два архива, съхранявани в две институции (фототоархива на Ас. Василиев в ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“ и неговия личен архив от ЦДА). Целта е да се съпостави и обедини важна информация за фотоархивните материали с лични бележки, писма и доклади на професора. Изследователският интерес е насочен конкретно към материали, свързани с научните експедиции от началото на 40-те години на XX в. в Северозападна България (1941), Македония (1942) и Света Гора (1943), като се публикуват фотографии на обекти, които са недостъпни или вече несъществуващи (напр. църквата „Св. Никола“ в село Железна, Чипровско; манастирът „Св. Йоан Богослов“ (Касинец) край Враца). Важно място се отделя на документи и фотографии (публикувани за първи път) от специалната научна мисия през лятото на 1943 г. на Света гора, в която участват професорите Веселин Бешевлиев, Иван Дуйчев, Асен Василиев и Петър Динеков.

Polimirova, M., Sv. Angelov. The photo archive and personal archive of Prof. Assen Vasiliev as a source for the history of valuable and hard-to-reach monuments in the Balkans.

The article is the result of parallel scientific research work in two archives, stored in two institutions (Assoc. Prof. Vasiliev's photo archive at the Central "Prof. Ivan Duychev" and his personal archive at the Central Archives of the Republic of Bulgaria). The aim is to compare and unite important information about the photo archive materials with the professor's personal notes, letters and reports. The research interest is specifically directed at materials related to the scientific expeditions of the early 1940s in Northwestern Bulgaria (1941), Macedonia (1942) and Mount Athos (1943), by publishing photographs of sites that are inaccessible or no longer exist (e.g. the church of St. Nicholas in the village of Zhelezna, Chiprovtsi region; the monastery of St. John the Theologian (Kasinets) near Vratsa). An important place is given to documents and photographs (published for the first time) from the special scientific mission in the summer of 1943. on Mount Athos, in which professors Vesselin Beshevliev, Ivan Duychev, Asen Vasiliev and Petar Dinekov participate.

7. Ангелов, С. Надписът от апсидата в "Маркова" църква на река Бабуна край Велес. – Манастирот "Свети Јован Претеча" Слепче. Духовен, книжевен и уметничики центар. Зборник на трудови од Меѓународниот научен симпозиум „Манастирот Слепче и поствизантиската уметност на Балканот во XVI и XVII век“, Демир Хисар, 6–7 јули 2018, Манастир „Свети Атанасиј Велики“, Журче, Демир Хисар, 2021, 149-166.

Статията разглежда стенописите от „Маркова църква“ на р. Бабуна край Велес в Македония като акцентът е поставен върху кирилският надпис над сцената Мелисмос. Публикувани са и стари архивни фотографии от архива на Асен Василиев.

Angelov, S. The inscription from the apse in the "Markova" church on the Babuna River near Veles.

The article examines the frescoes from the "Mark's Church" on the Babuna River near Veles in Macedonia, with emphasis on the cyrillic inscription above the stage Melizmos. Old archival photographs from the archive of Asen Vasiliev are also published.

8. **Ангелов, С., К. Минчева. Манастирите в Демирхисарско по данни от фотоархива на проф. Асен Василиев.** – Манастир Свети Јован Крстител Слепче. Духовен, книжевен и уметнички центар. Зборник на трудови од Меѓународниот научен симпозиум Демир хисар, 6 јули 2015, Журче – Демир Хисар, 2017, 195-216. ISBN: 978-608-4534-42-6

Svetozar Angelov and Kalina Minceva. The Monasteries in Demir Hisar Through the Photo Archive of prof. Assen Vassilev

In the rich photo-archives of professor Assen Vassiliev, now kept at the Centre for Slavo-Byzantine Studies "Prof. Ivan Dujcev", part of them contributes to the materials and photographs of the monasteries of Macedonia. Among them, stands out the photo material of the churches and monasteries in the region of Demir Hisar created at the 40's of the XX-th century. The text provides the time when Assen Vassiliev resides in the area in Demir Hisar, his field notes. Also are commented the attached photographs from the monastery of St. Athanasios -2urce, St. John Prodromos and the church of St. John theologian also in Slepce. Attached are photographs from architecture, frescoes-writings inscriptions and icons.

9. **Ангелов, С. Реставрацията на джамията „Байракли“ в Самоков**. – История и развитие на музеите в България. 80 години Исторически музей – Самоков. / Сборник доклади и съобщения от национална научна конференция. Самоков, 2016, 110-127. ISBN 978-954-8623-16-2

В статията са представени непубликувани архивни материали, свързани със реставрацията на Байракли джамия в Самоков, извършена в периода 1954-1959 г. под ръководството на художник реставратора Карл Йорданов, с активното участие на самоковския художник Георги Белстойнев. Привличат се нови документи и снимков материал от личните архиви на проф. Асен Василиев и Карл Йорданов. Сред документите са протоколи и договори с официалните институции – Институт за паметници на културата, Съюз на художниците, Окръжен народен съвет. Акцентът е върху ръкописна тетрадка на Карл Йорданов с подробно описание на етапите и процесите по реставрацията на джамията. Накрая се споменава и благодарствено писмо от музея в Самоков до Карл Йорданов за подареното от него копие на стенопися с автопортрет на Захарий Зограф.

Angelov, S. The Restoration of the Bayrakli Mosque in Samokov

The article presents unpublished archival materials related to the restoration of the Bayrakli Mosque in Samokov, carried out in the period 1954-1959 under the leadership of the artist-restorer Karl Yordanov, with the active participation of the Samokov artist Georgi Belstoynev. New documents and photographic material are attracted from the personal archives of Prof. Assen Vasiliev and Karl Yordanov. Among the documents are protocols and contracts with official institutions - the Institute for Cultural Monuments, the Union of Artists, the District People's Council. The emphasis is on a handwritten notebook by Karl Yordanov with a detailed description of the stages and processes of the restoration of the mosque. Finally, a letter of gratitude from the museum in Samokov to Karl Yordanov for the copy of the fresco with a self-portrait of Zahariy Zograf donated by him is also mentioned.

10. **Ангелов, С. Особености в стенописната украса на църквата "Св. Тодор" край град Бобошево, Кюстендилско.** – България в световното културно наследство. Материали от Третата национална конференция по история, археология и културен туризъм - Пътуване към България - Шумен, 17-19 май 2012 г.: Университетско издателство "Епископ Константин Преславски", Шумен, 2014, 757-774. ISBN: 978-954-577-869-8

Проследяват се историята на църквата „Св. Тодор“ в Бобошево, съществуващите научни публикации, обръща се внимание на нейния архитектурен план и етапи на изграждане (отнася се към XII в.) и изписване. Представя се цялостната иконографска схема на стенописите и различните художествени пластове, като подробно се разглежда вторият живописен слой (по регистри и сцени) и се посочват някои интересни стилови решения в него, както и присъствието на образа на св. Сава. Правят се множество паралели с други паметници на Балканите и се достига до изводът, че фреските са от началото на XVI в. и са дело на зограф от костурския художествен кръг.

Angelov, S. Peculiarities in the mural decoration of the church "St. Todor" near the town of Boboshevo, Kyustendil region.

The history of the church "St. Todor" in Boboshevo is traced, the existing scientific publications are reviewed, attention is paid to its architectural plan and stages of construction (it dates back to the 12th century) and painting. The overall iconographic scheme of the frescoes and the various artistic layers are presented, the second pictorial layer is examined in detail (by registers and scenes) and some interesting stylistic solutions in it are indicated, as well as the presence of the image of St. Sava. Numerous parallels are drawn with other monuments in the Balkans and the conclusion is reached that

the frescoes date from the beginning of the 16th century and are the work of a zograph from the Kostur artistic circle.

11. **Джурова, А., С. Ангелов. Познати и непознати образи на св. Сава Сръбски от османския период в България**. – Осам векова манастира Милешеве. Међународни научни скуп, 6-8 септембар 2012, Библиотека манастира Милешева. Манастир Милешево, 2013, 389-405. ISBN: 978-86-87187-01-6

Авторите проследяват появата и развитието на култа към св. Сава от XII в. в Търново в българските паметници след XV в. Иконографията на светеца, утвърдена в сръбските паметници, не се променя от XVI-XIX в. и за първи път се появява в България в църквата „Св. Тодор“ в Бобошево. Разглеждат се изображенията на св. Сава в църквите в Западна България от XVI и XVII в. и се свързва разпространението на култа към св. Сава с нуждата на православните балкански народи от духовна консолидация в условията на османска власт.

Djurova, A., S. Angelov. Known and unknown images of St. Sava of Serbia from the Ottoman period in Bulgaria.

The authors trace the emergence and development of the cult of St. Sava from the 12th century in Tarnovo in Bulgarian monuments after the 15th century. The iconography of the saint, established in Serbian monuments, did not change from the 16th to the 19th century and first appeared in Bulgaria in the church of St. Todor in Boboshevo. The images of St. Sava in churches in Western Bulgaria from the 16th and 17th centuries are examined and the spread of the cult of St. Sava is linked to the need of the Orthodox Balkan peoples for spiritual consolidation under Ottoman rule.

12. **Ангелов, С. Влиянието на ритуала върху идейната програма на църквата "Св. Георги" в Колуша.** – Изкуство и контекст. Българска академия на науките, София, 2001, 9-15. ISSN (print):1313 - 7379, ISBN:954-86-67-18-5

В публикацията се разглежда въпросът за наличието на специфична иконографска сцена на богослужебен ритуал Великия вход в храма „Св. Георги“ в Колуша (Кюстендил), каквато не среща в други живописни ансамбли до XIV в. Проследява се историята, архитектурата и живописта на църквата в Колуша като се привличат и материали от нейната реставрация. Акцентът е върху конкретната сцена с изображенията на 4-ма дякони от най-важната сцена на Светата литургия. Разглежда се иконографията на сцената и се изтъкват нейните конкретни особености. Допуска се, че в изписването ѝ са участвали солунски майстори-зографи, които са използвали образци на литургични византийски свитъци, което свидетелства за по-късната рецепция на византийската традиция в българските земи.

Angelov, S. The influence of ritual on the ideological program of the church "St. George" in Kolusha

The publication examines the issue of the existence of a specific iconographic scene of the liturgical ritual of the Great Entrance in the church of St. George in Kolusha (Kyustendil), which is not found in other pictorial ensembles until the 14th century. The history, architecture and painting of the church in Kolusha are traced, and materials from its restoration are also drawn upon. The emphasis is on the specific scene with the images of 4 deacons from the most important scene of the Holy Liturgy. The iconography of the scene is examined and its specific features are highlighted. It is assumed that Thessaloniki master icon painters participated in its painting, who used samples of liturgical Byzantine scrolls, which testifies to the later reception of the Byzantine tradition in the Bulgarian lands.

13. **Ангелов, С. Надписът от купола на Трънския манастир "Св. Архангел Михаил",** Известия на Общински исторически музей – Брезник. Общество. Култура. Образование. Т. IV. Брезник, 2023, 31-39, ISSN (print):2603-5049

При посещение на манастира „Св. Архангел Михаил“ край град Трън по време на теренна работа в района на Брезник и Трън, установихме, че последната реставрация на манастира е завършена. Снимките, които направихме, провокират интерес към надписа от купола на Трънския манастир "Св. Архангел Михаил". Това е стенописен надпис, разположен в основата на централния купол на манастирската църква. Основната цел на публикацията е разчитането, идентифицирането и проучването на надписа. Въпреки трудностите при заснемането му, успях да го разчета и идентифицирам. Всъщност текстът се оказва песнопение от Цветния триод (Петдесятница) за третата неделя след Великден, когато Църквата чества Неделята на жените мироносици и на праведния Йосиф.

The Inscription From the Dome of the Trans Monastery "St. Archangel Michael" When visiting the monastery "St. Archangel Michael" near the town of Tran during fieldwork in the region of Breznik and Tran, we found that the latest restoration of the monastery has been completed. The photos we took provoked interest in the inscription on the dome of the Tran monastery "St. Archangel Michael". This is a mural inscription located at the base of the central dome of the monastery church. The main goal of the publication is to decipher, identify and study the inscription. Despite the difficulties in photographing it, I managed to decipher and identify it. In fact, the text turns out to be a hymn from the Triduum Flori (Pentecost) for the third Sunday after Easter, when the Church celebrates the Sunday of the Myrrh-bearing Women and the Righteous Joseph.

14. **Ангелов, С., М. Полимирова. Печатната книга и монументалната живопис в Югозападна България през XV-XVII в**. – Известия на Исторически музей Кюстендил. Конференция "Пауталия-Велбъжд-Кюстендил и прилежащите им територии през вековете", 5-7 октомври 2022 г., посветена на 125 години от създаването на музея и 150 години от рождението на акад. Йордан Иванов, XXIII, Фабер - В. Търново, 2023, 278-298, ISSN (print):0861-4342

Статията разглежда взаимните влияния между гравюрите в ранната славянска печатна книга и живописта през XV–XVII в. в Западна България. Посочват се конкретни примери от венецианските издания на Божидар Вукович (Празничен миней от 1538 г.) и Яков Крайков (Часословец от 1566 г.) и стенописи от XV–XVII в. в църкви и манастири в Софийско, Кюстендилско, Самоковско и др. Откриват се взаимни влияния, паралели и сходства в изображенията от печатните гравюри, критската живопис и монументалните паметници от Западна България.

Angelov, S., M. Polimirova. The Printed Book and Monumental Painting in Southwestern Bulgaria in the 15th-17th Centuries.

The article examines the mutual influences between engravings in the early Slavic printed book and painting in the 15th–17th centuries in Western Bulgaria. Specific examples are cited from the Venetian editions of Bozhidar Vukovich (Festival Minea from 1538) and Yakov Kraykov (Chasoslovets from 1566) and frescoes from the 15th–17th centuries in churches and monasteries in the Sofia, Kyustendil, Samokov, etc. Mutual influences, parallels and similarities are found in the images from the printed engravings, Cretan painting and monumental monuments from Western Bulgaria.

15. **Ангелов, С. Иконите от църквата "Успение Богородично" в Кюстендил**. – Известия на Исторически музей Кюстендил, XXI, Кюстендил, 2022, 125-147, ISSN (print):0861-4342

В статията са представени икони от църквата "Успение Богородично" в Кюстендил от различни периоди и от различни майстори. Това са гръцки икони от 1818 г. на епирските майстори Лазар и Лазо от село Ано Судена в района на Янина. Има и икони на големия майстор Христо Димитров от град Самоков, които са малко известни. Днес тези икони се намират в кюстендилската църква на втория етаж. Освен тях се представят и три царски икони от наоса на църквата, които по стил принадлежат на един и същи майстор-зограф. Сред тях е рядко срещаната икона на Св. Йоан Златоуст. Представена е и патронната икона на църквата, която е реставрирана наскоро кат осе обръща внимание на надписите й. Може да се каже, че Кюстендилската архиерейска църква "Успение Богородично" притежава изключителни майстори на зографското изкуство - комплект царски икони от гръцките майстори Лазарос и Лазо (1818 г.), комплект царски икони и апостолски чин от Христо Димитров (около 1814 г.?) и три икони, днес на църковния иконостас, от по-стар комплект.

Angelov, S. The icons from the church "Assumption of the Virgin Mary" in Kyustendil.

The article presents icons from the church of the Assumption of the Virgin Mary in Kyustendil from different periods and by different masters. These are Greek icons from 1818 by the Epirus masters Lazar and Lazo from the village of Ano Sudena in the region of Ioannina. There are also icons by the great master Hristo Dimitrov from the town of Samokov, which are little known. Today, these icons are located in the Kyustendil church on the second floor. In addition to them, three royal icons from the nave of the church are presented, which in style belong to the same master iconographer. Among them is the rare icon of St. John Chrysostom. The patron icon of the church, which was recently restored, is also presented. It can be said that the Kyustendil Bishop's Church "Assumption of the Virgin Mary" possesses exceptional masters of iconography - a set of royal icons by the Greek masters Lazaros and Lazo (1818), a set of royal icons and an apostolic rank by Hristo Dimitrov (around 1814?) and three icons, today on the church iconostasis, from an older set.

16. **Ангелов, С. Перник и Пернишко във фотоархива на Асен Василиев, съхраняван в ЦСВП "Проф. Иван Дуйчев".** – Кракра, 1. Университетско издателство "Св. Климент Охридски", 2020, 223-249. ISBN: 978-954-07-4981-5.

Представят се архивни материали от фотоархива на проф. Асен Василиев, съхраняван в ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“ (СУ), свързани с проучването и опазването на културните паметници в района на Перник през втората половина на миналия век. Предоставят се кратки исторически сведения за Трънския, Мисловщичкия, Билинския и Гигинския манастири и църквите в Трън, Бобошево, Бусинци, Пенкьовци, Студена и др. Обръща се внимание на ктиторски надписи и икони, предоставя се богат илюстративен материал – фотографии на църкви, стенописи и икони от района.

Angelov, S. Pernik and Pernishko in the photo archive of Asen Vasiliev, stored at the Centar "Prof. Ivan Duychev".

Archival materials from the photo archive of Prof. Assen Vasiliev, stored at the “Prof. Ivan Duychev” Center for slave-byzantine studies (SU), related to the study and preservation of cultural monuments in the Pernik region in the second half of the last century, are presented. Brief historical information is provided about the Tran, Mislovshchik, Bilin and Gigin monasteries and the churches in

Tran, Boboshevo, Busintsi, Penkyovtsi, Studena, etc. Attention is paid to donor inscriptions and icons, and rich illustrative material is provided - photographs of churches, murals and icons from the region.

17. **Ангелов, С. Акценти от културната история от Кюстендил и Кюстендилско.** – Известия на Исторически музей Кюстендил, XX, ФАБЕР – Велико Търново, 2019, 271-295, ISSN (print): 0861–4342

Настоящата публикация има за цел да представи някои неизвестни артефакти, свързани с културната история на Кюстендил и Кюстендилска област, както и тези, които са останали встрани от вниманието на изследователите. Първият артефакт, който проучвам, е сцена, останала встрани от вниманието на изследователите – Видение на св. Евстахий (XIX в.), изрисувана върху южната фасада на църквата „Св. Георги“ в кв. „Колуша“, Кюстендил. Днес стенописът се съхранява в Регионален исторически музей - Кюстендил след разглобяване. Вторият артефакт, който проучвам в публикацията, е типична иконография на светеца – Св. Власий Вукол (Пастирът) – закрилник на добитъка – от църквата „Св. Архангел Михаил“ (15 – 16 в.) в с. Горановци, Кюстендилско. Третият артефакт, включен в изданието, е богослужебен съд – сребърна чаша със златно покритие, съхраняван днес в Ермитажа в Санкт Петербург. Този неизвестен досега съд е изработен от Петър Дяк – вероятно чипровски майстор – през 1602 г. в Бобошево.

Highlights in the Cultural History of Kyustendil and Kyustendil Region. This publication aims to present some unknown artifacts related to the cultural history of Kyustendil and Kyustendil region, as well as those that have remained outside the attention of researchers. The first artifact that I study is a scene that has remained outside the attention of researchers – Vision of St. Eustachius (19th century), painted on the southern facade of the church “St. George” in the “Kolusha” district, Kyustendil. Today the mural is kept in the Regional History Museum - Kyustendil after being disassembled. The second artifact that I study in the publication is a typical iconography of the saint – St. Vlazhen Vukol (the Shepherd) – protector of livestock – from the church “St. Archangel Michael” (15th – 16th centuries) in the village of Goranovtsi, Kyustendil region. The third artifact included in the publication is a liturgical vessel – a silver cup with a gold coating, today kept in the Hermitage in St. Petersburg. This previously unknown vessel was made by Petar Dyak – probably a Chiprovtsi master – in 1602 in Boboshevo.

18. **Ангелов, Св. Фотоархивът на Анна Рошковска, съхраняван в ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев” като извор за българската възрожденска култура.** – Университетски четения по архивистика. Т. VII. Специалните исторически дисциплини в университетското архивно образование, архивната практика и изследванията по история. София, 2018, 188-207. ISBN 978-954-400-124-7 (on-line)

Статията представя кратка информация за изкуствоведа Анна Рошковска и за нейния фотоархив, дарен приживе (2010 г.) на ЦСВП „Иван Дуйчев“ към СУ „Св. Климент Охридски“. Разкрива се структурата и съдържанието на фотоархива – фотографии, копия на скици, копирки и др., свързани с архитектурата и живописта на български възрожденски паметници – Рилски, Бачковски, Преображенски манастир. Обръща се внимание на особената връзка на А. Рошковска с град Самоков и изобилието от материали в нейния архив, свързани с паметниците на културата от града, част от които се публикуват за пръв път.

Angelov, St. Anna Roshkovska's Photo Archive, Stored at the "Prof. Ivan Duychev" Center for Historical Studies as a Source for Bulgarian Renaissance Culture.

The article presents information about art historian Anna Roshkovska and her photo archive, donated during her lifetime (2010) to the Ivan Duychev Center at Sofia University "St. Kliment Ohridski". The structure and content of the photo archive are revealed - photographs, copies of sketches, copies, etc., related to the architecture and painting of the Bulgarian Renaissance monuments - Rila, Bachkovo, Preobrazhenski monasteries. Attention is drawn to the personal connection of A. Roshkovska with the city of Samokov and the abundance of materials in her archive related to the cultural monuments of the city, some of which are published for the first time.

19. **Ангелов, С. Проф. Иван Дуйчев и мисията му в Костур през 1941 г**. – Университетски четения по архивистика. Т. VI. / XI Конференция на специалност Архивистика и документалистика: Българското професионално архивно образование в СУ „Св. Климент Охридски“: Памет, кауза, отговорност. 2018, 109-126. ISBN:978-954-400-124-7

Статията разглежда мисията на проф. Иван Дуйчев през 1941 г. в Костур, където е изпратен от Б. Филов за преводач. Но истинската му мисия е друга да събира данни за българското население в района на Костур и Лерин. Той претърпява различни изпитания, и бурни премеждия като е преследван е от гърците и след войната даже получава и смъртна присъда от военен трибунал. В крайна сметка Ив. Дуйчев изпълнява мисията и се завръща в София.

Angelov, S. Prof. Ivan Dujčev and his mission in Kostur in 1941. The article examines the mission of Prof. Ivan Duychev in 1941 to Kostur, where he was sent by B. Filov as a translator. But his real mission was another one, to collect data on the Bulgarian population in the region of Kostur and Lerin. He underwent various trials and tumultuous adventures, being persecuted by the Greeks and after the war even receiving a death sentence from a military tribunal. In the end, Iv. Duychev fulfilled the mission and returned to Sofia.

20. **Ангелов, С. Стенописите на църквата "Св. Архангел Михаил" край с. Горановци**. – Кюстендилско (нови данни). – Проблеми на изкуството, 2, 2015, 37-44. ISSN (print): 0032-9371

Стенописите в църквата „Св. Архангел Михаил” в с. Горановци, Кюстендилска област (актуални данни) В статията е дадено цялостно описание на запазените стенописи. От срутения свод са оцелели само стенописите в долния слой. Специално внимание е отделено на дешифрирането и идентифицирането на текстовете върху запазените свитъци. Установени са два слоя боя и е направен опит за тяхното датиране. Интересен елемент от украсата на апсидата е включването на архангели Уриил и Рафаил в сцената Мелисмос, както и използването на сравнително рядък абстракт от Божествената литургия на св. Василий Велики. Някои други специфични образи от иконографската програма на църквата: Исус Навин (представен като господар); мъченикът св. Влас/Вукол, държащ теле; св. Димитър, облечен в одежди на сеньор; изображение на св. Анна в цял ръст, държаща кръст. В публикацията се идентифицира сцената, която е поставена в лявата ниша на олтара. Разгледани са различните декоративни елементи на стенописната украса в църквата „Свети Архангел Михаил” при с. Горановци. Предлага се възможна датировка в края на петнадесети или началото на шестнадесети век.

The frescoes of the church "St. Archangel Michael" near the village of Goranovtsi.

The frescoes in the church of St. Archangel Michael in the village of Goranovtsi, Kyustendil region (current data) The article provides a comprehensive description of the preserved frescoes. Only the frescoes in the lower layer have survived from the collapsed vault. Special attention is paid to the deciphering and identification of the texts on the preserved scrolls. Two layers of paint have been identified and an attempt has been made to date them. An interesting element of the decoration of the apse is the inclusion of the archangels Uriel and Raphael in the Melismos scene, as well as the use of a relatively rare abstract from the Divine Liturgy of St. Basil the Great. Some other specific images from the iconographic program of the church: Joshua (represented as a lord); the martyr St. Vlas/Bukol, holding a calf; St. Demetrius, dressed in the vestments of a lord; a full-length image of St. Anna, holding a cross. The publication identifies the scene, which is placed in the left niche of the altar. The various decorative elements of the mural decoration in the church of St. Archangel Michael near the village of Goranovtsi are examined. A possible dating to the late fifteenth or early sixteenth century is suggested.

21. **Полимирова, М., Св. Ангелов. Трявна във фотоархива на проф. Асен Василиев, съхраняван в ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“.** – Известия на специализирания музей за резбарско и зографско изкуство – гр. Трявна. Т. IV. / Трявна и тревненци в националната история и култура. Варна: Издателство „Славена“, 2015, 372-392. ISSN 1313-6356

В статията авторите представят непубликувани досега документи и снимки от личния документален архив и фотоархива на проф. Асен Василиев, свързани с миналото на град Трявна, известни архитектурни и културни паметници и представители на тревненската зографска школа (зографи, дърворезбари и строители). Публикуват се част от личните бележки на проф. Василиев по време на теренните експедиции в района на Трявна и се прилага богат снимков материал, илюстриращ запазения архитектурен облик на възрожденския град през 30-50-те години на XX в. Публикацията, освен с откривателски характер е и от значение за опазването на културното наследство на града.

Polimirova, M., St. Angelov. Tryavna in the photo archive of Prof. Asen Vasiliev, kept at the Central Museum of Fine Arts "Prof. Ivan Dujčev".

In the article, the authors present previously unpublished documents and photographs from the personal documentary archive and photo archive of Prof. Assen Vasiliev, related to the past of the town of Tryavna, famous architectural and cultural monuments and representatives of the Tryavna iconographic school (iconographers, woodcarvers and builders). Some of Prof. Vasiliev's personal notes during the field expeditions in the Tryavna region are published and a wealth of photographic material is attached, illustrating the preserved architectural appearance of the Bulgarian National Revival town in the 1930s-1950s. The publication, in addition to being of a revealing nature, is also of importance for the preservation of the cultural heritage of the town.

22. **Ангелов, С. Църквата "Св. Атанасий" в Бобошево – проучвания и проблеми.** – Известия на Исторически музей Кюстендил, XIV, Фабер, Велико Търново, 2007, 123-140. ISSN (print): 0861-4342

В настоящото изследване се наблюдават някои проблеми, свързани с датировката, иконографията и стилистиката на стенописите, възникнали в резултат на изследванията на църквата „Св. Атанасий“ в град Бобошево, област Кюстендил, един от малко известните досега паметници на българското изкуство от времето на османското владичество. За периода от 15 до 17 век в Бобошево са построени три величествени паметника на християнското изкуство - манастирската църква „Св. Димитър“ (1488), църквите „Св. Атанасий" (16-17 в.) и „Св. Илия" (1678 г.). Причините за появата на тези паметници вероятно са няколко: географско и

стратегическо положение на Бобошево - разположен е на важна артерия, свързваща двата главни пътя на Балканите - Виа Милитарис и Виа Егнация. Разположен е от двете страни на река Струма, на входа на скалния дефиле, където се намира реката се разлива на юг към гр. Кюстендил и гр. София. Както сочат османските документи, населението е освободено от плащане на данъци и мита. Атанасий" е имало училища, където наред с просветната работа се е извършвало и преписване и подвързване на книги. Доказателство за дейността й са запазените ръкописи. Особен интерес представляват Бобошевското евангелие от края на 16 - началото на 17 век и Бобошевския дамаскин от 1743 г.

Angelov. S The Church „St. Atanasius“ in Boboshevo - Researches and Problems

In the present research are observed some problems connected with dating, iconography and style of wall-paintings, which emerged as a result of the examinations on the church „St. Atanasius“ in the town of Boboshevo, Kyustendil district, one of the little known, up to now monument, of Bulgarian art since the time of the Ottoman domination. For the period from 15th to 17th century in Boboshevo were built three magnificent monuments of Christian art - monastery church „St. Dimitar“ (1488), churches „St. Atanasius" (16th- 17th century) and „St. Ilia“ (1678). The reasons for the appearance of these monuments probably are several: geographical and strategic situation of Boboshevo - it is placed on an important artery connecting the two main roads on the Balkans - Via Militaris and Via Egnatia. It is situated on both sides of the Struma River, on the entrance of the rocky defile, where the river spills wide and leads southwards to the White Sea and Mount Athos and northwards to the towns of Kyustendil and Sofia. As the Ottoman documents pointed out. the settlement was with a particular statute and the population was freed of paying some taxes and duties. The presence of market and guilds in Boboshevo speaks about its good economic development. At the „St. Dimitar" monastery and „St. Atanasius" church there were schools, where along with educating work were carried out also rewriting and binding of books. A proof for thehterary activities there is the preserved manuscripts. Of special interest are Boboshevo Gospel of the end of 16th - the beginning of 17th century and Boboshevo Damascene of 1743.